

Scris de andrei.marga pe 02 iulie 2019, 09:50

O scriere de economie fara precedent

Nu este cultura moderna fara analize economice. Nu totdeauna acestea spun lucrurilor pe nume, aspecte sociale, politice, morale ramanand ascunse, dar analiza economica este indispensabila.

Desigur, asa cum statisticile arata, abia 22% dintre cetatenii tarii noastre au educatie financiara – procentual, cei mai putini din Uniunea Europeana. Este insa o iluzie ca pregatirea economica a titratilor ar fi in regula.

Generatia mea a studiat patru semestre economie generala, alte doua doctrine economice, pe langa tot atatea de sociologie generala, respectiv doctrine sociologice. Ca student la filosofie si sociologie, trebuia sa cunosti Adam Smith, David Ricardo, Marx, Malthus, von Mises, Hilferding, Schumpeter, Keynes si altii, iar la sociologie, Comte, Spencer, Marx, Durkheim, Pareto, Max Weber, Parsons, Lazarsfeld, Moreno erau obligatorii. Acestea, pe langa, desigur, intelegerea societatii pe care o furniza istoria filosofiei. in orice caz, pregatirea economica in generatiile de studenti din „mica liberalizare”(1966-1971) a Romaniei era mai buna.

Ulterior, pregatind doctoratul in filosofie contemporana in scolile lui Luhmann si Habermas, tematica economica trebuia cunoscuta fie si numai pentru a intelege rationalitatea economica in relatie cu alte rationalitati. Cine vrea sa cunoasca conditia sociala a oamenilor de azi s-ar cuveni sa nu-i ocoleasca pe Krugman, Stiglitz, Tirole, cei doi Galbraith, mai nou Streek, Atkinson, Piketty, iar, dintre bancheri, Greenspan, Henrot, Attali, ca sa redau doar cateva exemple.

Amintesc acestea cacii la noi s-a format, mai nou, un reflex nefericit. Cand se reprosa unor istorici ca scrisul lor este liricoid si propagandistic, replica a fost ca nuca in perete: „despre istorie sa se pronunte istoricii!”. Iar un parlamentar, inginer de formatie, care avea dreptate in observatiile sale financiare, s-a trezit cu replica la fel de ilogica „nu esti economist!”. Or, adevarul nu se apara cu invocarea de diplome, de functii, care pot fi detinute si de persoane depasite de teme, ci cu argumente.

Relativ la studiile economice, observ doua fapte.

Unul este declinul varfurilor in facultatile de profil. Un timisorean prestigios imi spunea deunazi ca la Universitatea clujeana nu mai este nici un economist care conteaza. Asa stau lucrurile. Multi se ascund in spatele predarii, fie si triviale, si al publicarii de articole, chiar daca acestea nu spun nimic, in vreme ce pregatirea lor este rudimentara. Cum spunea recent un ilustru oaspete al universitatilor din tara – „doua momente sunt agreabile, poate europene in universitatile actuale din Romania: festivitatile de deschidere a anului academic si ceremoniile de absolvire, restul este

cam banal”.

Al doilea fapt este prabusirea abordarii proprii. Unii cred ca sunt economisti repetand cliseele aflate in circulatie. Multi „oficiali” nu sunt capabili de analiza pe cont propriu a faptelor si nu fac decat sa raspandeasca, la randul lor, cliseele ce se poarta. Exista azi consolarea ca se stapanesc mai bine corelatii si procedee tehnice, dar, trebuie spus, mimetismul prevaleaza.

in acest peisaj de declin, a aparut, totusi, o carte care ridica foarte sus stacheta profesionalismului in materie de economie si care merita din plin sa fie dezbatuta. Lucrarea lui Florin Georgescu ***Capitalul in Romania postcomunista*** (Editura Academiei Romane, Bucuresti, 2019, 3 volume, 1018 pagini) este cea mai temeinic elaborata si mai importanta carte de economie a tranzitiei din Romania. Nici o alta scriere nu a dispus de o asemenea baza factuala, cultura teoretica extinsa, conceptualizare riguroasa, simt istoric si integritate. Este vorba de o carte care da seama de un fragment al istoriei din Romania, dar poate fi socotita oricand, nu doar prin tema, ci si prin performante, ca o contributie de anvergura transnationala in economia timpului nostru.

Ce se intelege prin capital – in jurul caruia graviteaza intreaga reflectie a autorului? intr-o elocventa reconstituire a acceptiunilor, Florin Georgescu pune in valoare definitia lui Virgil Madgearu (***Cursul de economie politica***, 1944): capitalul consta din bunuri create anterior ce se pot folosi pentru productia ulterioara in scopul obtinerii profitului. Prin capitalism, Florin Georgescu intelege „un sistem economic caracterizat de detinerea privata a mijloacelor de productie si prin deciziile descentralizate, autonome juridic, pe care le iau intreprinderile” (p.19). Sublinierea sa insistenta se refera la ponderea capitalului ca „factor de productie”, cu „rol esential in functionarea eficienta a societatii”, si ca „sursa de dezvoltare sociala”. Capitalul il priveste ca „resursa financiara proprie permanenta” ce disciplineaza activitatile si converteste economia intr-una productiva. Florin Georgescu reda vigoare ideii lui Adam Smith dupa care capitalul induce anumite comportamente in societate, incepand cu ordinea legala.

O analiza a capitalului, precum cea propusa de Florin Georgescu, este lamuritoare pentru cel mai larg cerc de cititori. in ***Capitalul in Romania postcomunista***, examinarea capitalului fix, a capitalului bancar, a capitalului strain, a dependentelor dintre microeconomie si macroeconomie, a importantei creditarii, a fiscalitatii si a disciplinei de plati sunt de departe peste ceea ce s-a scris la noi in materie.

Acestea sunt analizate pe fondul marilor fenomene din epoca tranzitiei – privatizarea, optiunea dereglementarii, globalizarea, fondurile europene – si privite in perspectiva relatiei dintre modernizare si dezvoltare. in fiecare, Florin Georgescu aduce o abordare proprie, bazata pe fapte, lucida si exigenta.

Privatizarea, bunaoara, ramane solutia in economie, dar „privatizarea care conduce la instaurarea unor monopoluri oligarhice nu poate fi vazuta ca un succes”. in Romania, privatizarea, „daca nu a fost un esec, in mod sigur a fost o nereusita”, cu exceptia catorva sectoare (p.657), incat conceperea de masuri de consolidare a investitiilor din banii obtinuti din privatizare ramane la ordinea zilei. Fondurile europene, constata Florin Georgescu pe date indiscutabile, au mers mai ales in finantari de cheltuieli curente ale programelor, in salarii, in achizitii de bunuri si servicii, in conditiile „lipsei strategiei si coordonarii din partea statului” (p.734), incat tara noastra a ajuns sa poarte mai putin decat alte tari europene urmele resurselor europene. Privatizarea s-a facut in

cadrul globalizării, dar și al unei „mai slabe capacități instituționale a României comparativ cu alte state foste socialiste” (p.781-782). Iar capitolul „Dezvoltarea economico-socială și capitalul în România” este cea mai solidă și mai energică analiză a stării și șanselor țării.

Ne amintim că în anii douăzeci se emiteau îndoiele privind reușita economiei etatizate (Ludwig von Mises, ***Economic Calculation in the Socialist Commonwealth***, 1920). Abia după decenii s-a putut trage linia. Din 1990 încoace, s-a discutat abundent încotro trebuie mers. Prea puțin s-a examinat ceea ce a ieșit din ceea ce s-a aplicat în economie. S-a creat astfel o disproporție în literatura economică (Anders Aslund, ***Cum s-a construit capitalismul***, 2007). Au fost multe discuții despre economia viitorului și puține despre rezultate și ce este de făcut în context.

În alte cuvinte, mult normativism și puțină analiză și încă și mai puțină analiză cu soluții! Florin Georgescu pune capăt cu brio acestei situații. El observă că s-a examinat puțin ceea ce a ieșit din 1989 și aproape trei decenii care au urmat și da, înainte de orice, o analiză exactă și cuprinzătoare, în termeni riguroși economici, a rezultatelor. Este prima tentativă de acest fel, foarte probabil nu doar în România.

Analiza lui Florin Georgescu ține de nivelul macro al economiei. El dispune și de cea mai bună cunoaștere a microeconomiei și, de ce nu, a micro-societății. Notoriu că ministru care stăpânea în detalii domeniul său de responsabilitate, el a intrunit merite înainte de a fi adus în funcții publice. De numele său se leagă analize de situații financiare ale întreprinderilor deja în anii 80, pe care le-a continuat ulterior. Astăzi, Florin Georgescu este cel mai bun cunoscător al evoluției capitalului și al evoluției financiare, ca și al construcției financiare și economice din România – un economist echipat complet pentru a formula soluții viabile la nivel național.

Autorul ***Capitalului în România postcomunistă*** da o analiză a evoluției economiei pe trei decenii. După ce Thomas Piketty (***Le Capital au XXIe-siècle***, 2013) a arătat cât de mari sunt virtuțile istoriei bine folosite, Florin Georgescu, la rândul său, consideră abordarea istorică a fi relevantă pentru economie. El este convins că nu se poate evalua echitabil o situație fără a o plasa în istorie și consideră că seriile istorice lungi – în cazul său câteva decenii dinainte și de după 1989 – sunt cele mai lamuritoare. În acest fel, el da tabloul cel mai verosimil al economiei actuale a României și încurajează investigația calificată, istorică, economică și de orice altă natură.

În ***Capitalul în România postcomunistă***, Florin Georgescu atestă că analiza economică nu este simpla aplicare a formulelor statistico-matematice sau a rețetelor de care lumea s-a umplut din momentul în care mari bănci controlează economia mondială. El face o analiză a României din optica teoriei dezvoltate a lumii moderne, în care creșterea economică, dar și dezvoltarea, chiar dezvoltarea socială, sunt orizontul. El își asumă opțiunea modernizării din cultura română, dar nu trece sub tăcere paradoxele. Cum sunt, de pildă, preferința multor concetățeni pentru politica orientată spre liberă inițiativă și toleranța față de indisciplina de plăți sau votul pentru promisiunile reformatorilor și înlocuirea lor la primele alegeri.

Mai mult decât oricare economist de pe scena națională, Florin Georgescu face o analiză a economiei conștient de implicațiile sociale. El oferă o ieșire elegantă din abordările ce revin de fapt la Paul Samuelson sau, mai recent, la Alan Greenspan, spre realitățile trăite de omul care suntem fiecare. Accentul cărții ***Capitalul în România postcomunistă*** este pus pe capitalul fix, pe investiții, pe disciplina financiară, dar și pe dinamica profit-salarii. Florin Georgescu oferă

„analiza dinamica a proportiei dintre salarii si profit in cadrul principalilor parametri macroeconomici, cu evidentierea balantei puterii efective de negociere dintre capital si munca” (p.XIV). El isi asuma explicit problema coeziunii. Pentru Florin Georgescu, solutia la aceasta problema este politica fiscala, o structura anumita a distributiei, cadastru, sistem de inregistrare a averii. Unde este contabilitate, dispare intunericul, spune Florin Georgescu, reluand o maxima celebra, mentinand insa intrebarea cu privire la progresul social in centrul analizei economice.

Importanta cartii ***Capitalul in Romania postcomunista*** poate fi privita si din alte unghiuri de vedere. Iata cateva.

Sa ne amintim, bunaoara, ca Romania a intrat in coticura istorica din 1989 fara analiza economica pusa la punct. Putinii care cunosteau dificultatile existente, nu articulasera o viziune. Nici astazi, la capitolul viziune economica, nu se exceleaza, chiar daca sunt cateva voci care clameaza neajunsuri si riscuri structurale. Romania nu a avut viziune de reformare a justitiei. Nu o are nici acum, iar efectele se vad in peroratiile de la nivel inalt, adesea jenante prin lipsa lor de cunostinte, privind statul de drept, independenta justitiei sau ce inseamna a fi european. Florin Georgescu da o analiza intr-o viziune elaborata ingrijit, care acopera lacuna pe tema cheie, cea a capitalului, si care poate fi baza unor decizii.

Istoria a facut ca o vreme indelungata sa fi fost analizata mai mult trecerea de la capitalism la socialism. Nici dupa 1989 situatia nu s-a schimbat prea repede. Trecerea de la socialismul rasaritean la capitalism era o tema noua, pentru tratare inclusiv teoretica. Practic se luau decizii, dar clarificarile conceptuale intarziau. Nici acum nu sunt suficiente. Florin Georgescu ofera si din acest punct de vedere o premiera: el da prima analiza sistematica, la noi, dar nu numai la noi, a „capitalismului postcomunism”.

Observatia lui Florin Georgescu este aceea ca, in vreme ce „capitalismul s-a format intr-un timp indelungat, printr-un proces natural de crestere organica, pe baza acumularii de capital, avand ca fundament munca si economisirea”, in societatea postcomunista, „construirea capitalismului a avut loc in mod accelerat, de catre grupuri sociale restranse, dar relevante sub aspectul pozitiei si discursului public, care detineau functii privilegiate si in socialism” (p.28). Cu toate implicatiile! El observa ca, in fapt, „capitalismul postcomunism romanesc a debutat intr-o ordine inversa fata de cel din tarile occidentale dezvoltate, din punctul de vedere al modalitatilor de formare si dezvoltare a capitalului, respectiv al raportului dintre munca, economisire si acumulare, pe de o parte, si de redistribuire a resurselor publice si private existente in societate, pe de alta parte” (p.24). In Romania capitalismul actual, s-a creat prea putin pe baza acumularii, avand la baza munca proprie, si prea mult pe baza redistribuirii bunurilor publice, exploatandu-i vulnerabilitatile.

Analiza emergentei capitalismului postcomunism Florin Georgescu o intreprinde intr-o tara cu putin capital in perioada interbelica. Romania a cunoscut de fapt „semicapitalismul”, cum spunea Virgil Madgearu. Socialismul rasaritean, care a urmat dupa razboi, a socializat capitalul existent. De aceea, se poate spune ca un capitalism la propriu se dezvolta in Romania abia in deceniile noastre.

Numai ca acest capitalism a capatat particularitati ce se resimt din plin in societate: emergenta dintr-o retea de firme private din sfera redistribuirii proprietatii de stat, ce apartinuse, in fond, tuturor cetatenilor (p.883), separarea bogatiei de munca, privatizare netransparenta, tragerea de profituri din prabusirea autoritatii statului. In Romania s-a creat, din nefericire, o asimetrie in

raportul libertate-raspundere (p.32) si s-a ajuns la anihilarea distinctiei pe care Virgil Madgearu o facea, pe urmele lui Max Weber, intre „intreprinderea capitalista” si „gospodaria personala” a intreprinzatorului (p.901). Din prima s-au scurs masiv resurse in a doua. „Capitalismul de cumetrie” (p.66), ce consta in aceea ca un grup de indivizi paraziteaza statul si socializeaza pierderile, in vreme ce privatizeaza profiturile, ramane o particularitate a economiei si, de fapt , a societatii romanesti. „Rezulta un sistem politico-economic care functioneaza avand ca motor o combinatie anormala intre liberalismul politic (drepturi individuale neingradite) si un tip de comunism economic adaptat partial la cerintele economiei de piata (socializarea raspunderilor)” (p.903), sistem care blocheaza de la inceput accesul la rezolvare in interes public!

Acest „capitalism hibrid” explica neajunsurile de diferite naturi – de la slabul progres social (trebuie spus, cel mai slab inregistrat dupa 1989 de o tara in Europa Centrala si Rasariteana!) trecand prin saracia persistenta, la egoismul raspandit in societate si la disfunctiile institutionale. Cu el are Romania de luptat, acum si in anii ce vin, daca este sa fie pe ruta dezvoltarii.

in discutia internationala din anii optzeci, Janos Kornay (*Economics of Shortage*, 1980) a atras atentia asupra solidaritatii dintre o economie in care firmele raman in mana statului si o birocratie ce malformeaza efectele pietei. O asemenea economie nu va putea depasi „sindromul SBC (*soft budget constraint*)”, care va sugruma preturile. Economistii care au pregatit reforma chineza (Li Yining, *Economic Reform and Development. The Chinese Way*, Foreign Language Teaching and Research, Beijing, 2010) au fost sensibili la acest aspect. Solutia care s-a imbratisat a fost vinderea activelor prin privatizare la pret de piata si aplicarea nestirbita a regulilor acesteia. La noi, s-a procedat diferit. „Principiul constrangerilor bugetare” a fost ocolit in Romania, incat mari resurse ale societatii au trecut in gospodarii private. Florin Georgescu este pentru solutia ce are ca nucleu fiscalitatea riguroasa – caci „inclinarea balantei comportamentale spre un antreprenoriat corect, mai degraba decat stagnarea pe piata a firmelor cu pierderi si ineficiente, nu poate fi realizata decat prin constrangeri bugetare tari, care stau la baza economiei capitaliste de surplus” (p.205) – si ofera propuneri de politici economice.

Cartea *Capitalul in Romania postcomunista* este cea mai profunda lucrare asupra tranzitiei romanesti. Ea ar trebui citita de oricine vorbeste despre Romania ultimilor treizeci de ani – ziarist, economist, sociolog, filosof, politician. Iar acum, cand sunt tot mai conturate in dezbaterile publice doua curente opuse – curentul aplicarii mecanice a strategiilor venite din cercuri globalizante si curentul care acuza degradarea economiei nationale la statutul unei colonii – o analiza precum cea a lui Florin Georgescu propune o abordare proprie. Cu ea s-ar cuveni sa fie relansata dezbaterile calificate din Romania asupra alternativelor de evolutie, caci cartea *Capitalul in Romania postcomunista* dispune de toate ingredientele factuale, conceptuale, de originalitate, necesare.

["http://www.andreimarga.eu"](http://www.andreimarga.eu)

ADRESA: <http://crct.ro/nuEw>